

3. Про публічні закупівлі: Закон України від 25.12.2015 р. № 992 – VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19#Text> (дата звернення 23.11.2025).
4. Національне антикорупційне бюро України. Корупція при закупівлі програмного забезпечення для Мінсоцполітики: викрито п'ятьох осіб. URL: <http://nabu.gov.ua/news/koruptciia-pry-zakupivli-programnogo-zabezpechennia-dlia-minsotcpolityky-vykryto-piat-okh-osib/> (дата звернення 23.11.2025).

УДК 657.4

АНАЛІЗ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА

Сидоров І. Ф.

магістр,

Навчально-науковий інститут управління, технологій та правових наук НТУ, м. Київ, Україна

Шпирко О. М.

кандидат економічних наук, доцент,

Навчально-науковий інститут управління, технологій та правових наук НТУ, м. Київ, Україна
Orchid ID 0000-0002-0601-6172

У сучасній економіці, що базується на знаннях та інноваціях, нематеріальні активи відіграють дедалі важливішу роль, часто перевищуючи вартість матеріальних ресурсів підприємства. Ефективний аналіз цих активів, таких як патенти, торгові марки, програмне забезпечення, ділова репутація та кваліфікація персоналу, є критично важливим для оцінки реальної вартості бізнесу та його конкурентоспроможності. Незважаючи на їхню значущість, оцінка та управління нематеріальними активами залишаються складним завданням через їхню нематеріальну природу. Тому систематизований аналіз нематеріальних активів є ключовим фактором для стратегічного планування та сталого розвитку будь-якого підприємства.

Аналіз нематеріальних активів підприємства - це процес дослідження системи показників, їх формування на підприємстві, виявлення основних тенденцій та закономірностей з метою визначення резервів подальшого підвищення ефективності управління нематеріальними активами.

Під методикою розуміють сукупність взаємозв'язаних способів та прийомів доцільного проведення будь-якої роботи. Тому методика аналізу нематеріальних активів має містити певні алгоритми дії, стадії, правила проведення такого аналізу

Одним із першочергових напрямів аналізу нематеріальних активів (НМА) є оцінювання нематеріальних активів як складової майна підприємства, що дасть змогу сформулювати чітке уявлення про стан і використання НМА у діяльності суб'єктів господарювання.

Аналіз наявності, руху та ефективного використання нематеріальних активів розпочинається з оцінки їхнього складу та структури. На етапі аналізу стану та складу нематеріальних активів дослідимо їх склад і динаміка окремих видів (об'єктів) та груп.

В таблиці 1 наведена структура і динаміка нематеріальних активів ТОВ «АДОНІС» за 2022-2024 рр.

За даними таблиці 1. можна зробити висновок, що залишкова вартість нематеріальних активів ТОВ «Адоніс» демонструє стабільне зростання протягом аналізованого періоду, збільшившись з 11967 грн у 2022 році до 13175 грн у 2024 році.

Основну частку нематеріальних активів займають програмні продукти, які стабільно становлять близько 91-92% від загальної суми та показують поступове зростання. Права на комерційні позначення та права на користування майном демонструють незначне зменшення у 2024 році порівняно з попередніми періодами.

Структура і динаміка нематеріальних активів на ТОВ «Адоніс» протягом 2022-2024 рр.

НМА (залишкова вартість)	2022 рік		2023 рік		2024 рік		Відносне відхилення, % 2023 р. від 2022 р.	Відносне відхилення, % 2024 р. від 2023 р.
	сума, тис грн.	питома вага, %	сума, тис грн.	питома вага, %	сума, тис грн.	питома вага, %		
1. Програмні продукти	11036	92	11960	91	12123	92	8,4	+0,36
2. Права на комерційні позначення	322	2,6	312	2,8	296	2,3	-3	-5,13
3. Права на користування майном	662	5,4	682	5,2	671	5,06	-3	-1,6
4. Інші об'єкти авторського права	47	0,3	127	1	85	0,64	+170	-33
Разом	11967	100	13081	100	13175	100	+9,3	+0,71

Джерело: складено автором за даними приміток до фінансової звітності

Інші об'єкти авторського права підприємства значно зросли у 2023 році (+170%), але потім суттєво скоротилася у 2024 році (-33%). Ці дані свідчать про те, що підприємство активно інвестує у програмне забезпечення, яке є ключовим нематеріальним активом, тоді як інші категорії мають менший вплив на загальну структуру та демонструють різноспрямовану динаміку.

Базовими показниками для проведення аналізу НМА є наступні:

Для вивчення стану та динаміки нематеріальних активів у звітному періоді використовуємо такі показники:

1) Коефіцієнт оновлення нематеріальних активів:

$$\text{Коновлення} = \text{НМА}_{\text{н}} / \text{НМА}_{\text{к}} \quad (1)$$

де $\text{НМА}_{\text{н}}$ - вартість нематеріальних активів, що надійшли у звітному періоді;

$\text{НМА}_{\text{к}}$ - вартість НМА на кінець звітного періоду.

2) Коефіцієнт вибуття:

$$\text{Квибуття} = \text{НМА}_{\text{в}} / \text{НМА}_{\text{п}} \quad (2)$$

де $\text{НМА}_{\text{в}}$ - вартість нематеріальних активів, що вибули у звітному періоді;

$\text{НМА}_{\text{п}}$ - вартість НМА на початок звітного періоду.

3) Коефіцієнт зносу:

$$\text{Кзносу} = \text{З}_{\text{н}} / \text{НМА} \quad (3)$$

де $\text{З}_{\text{н}}$ - сума зносу нематеріальних активів на кінець звітного періоду;

НМА - початкова вартість нематеріальних активів на кінець звітного періоду.

1) Коефіцієнт рентабельності нематеріальних активів. Цей показник відображає суму чистого прибутку на одиницю нематеріальних активів і розраховується за формулою:

$$\text{Крентаб.} = \text{ЧП} / \text{Q}_{\text{на}} \quad (4)$$

де - ЧП - сума чистого прибутку;

- $\text{Q}_{\text{на}}$ - середня вартість нематеріальних активів.

2) Коефіцієнт виробничої віддачі нематеріальних активів визначає обсяг реалізації продукції по відношенню до одиниці нематеріальних активів. Обчислюється за формулою:

$$КВВ_{на} = OP / Q_{на}$$

(5)

де - OP – обсяг реалізації продукції (або виробництва) у звітному періоді;
 - Q_{на} – середня вартість нематеріальних активів.

Показники стану та руху нематеріальних активів ТОВ «Адоніс» за 2022 – 2024 роки наведено в табл. 2.

На основі даних таблиці 2 можна зробити висновки, що залишкова вартість нематеріальних активів ТОВ «Адоніс» демонструє стабільне зростання протягом аналізованого періоду, збільшившись з 11967 тис. грн у 2022 році до 13175 тис. грн у 2024 році.

Первісна вартість НМА також зростала, досягнувши 16730 тис. грн у 2024 році, що підтверджується значним надходженням нових нематеріальних активів у 2024 році (+1534 тис. грн порівняно з 2023 роком).

Водночас, спостерігається зростання вартості НМА, що вибули, та суми нарахованої амортизації, яка у 2024 році склала 3555 тис. грн, що свідчить про активне їх використання.

Таблиця 2

**Показники стану та руху нематеріальних активів
 ТОВ «Адоніс» за 2022 – 2024 роки**

Показники	2022 рік	2023 рік	2024 рік	Абсолютні відхилення	
				2023 р. від 2022р.	2024 р. від 2023р.
1. Первісна вартість НМА, тис. грн.	14427	15874	16730	+1447	+856
2. Вартість НМА, що надійшли, тис грн.	2385	2115	3649	-270	+1534
3. Вартість НМА, що вибули, тис грн.	241	278	397	+37	+119
4. Залишкова вартість НМА, тис грн.	11967	13081	13175	+1114	+94
5. Сума нарахованої амортизації, тис грн.	2460	2793	3555	+333	+762
6. Коефіцієнт оновлення НМА, (2/4*100),%	20	16,2	27,7	-3,8	+11,5
7. Коефіцієнт вибуття НМА, (3/4*100),%	2	2,1	3	+0,1	+0,9
8. Коефіцієнт амортизації НМА, (5/1*100), %	17	18	21,7	+1	+3,7
9. Коефіцієнт придатності НМА (4/1*100), %	83	82	78,1	-1	-3,9

Коефіцієнт оновлення НМА характеризує частку введених в експлуатацію нематеріальних активів у загальній їх вартості. Коефіцієнт оновлення НМА ТОВ «Адоніс» значно зріс у 2024 році до 27,7%, що вказує на інтенсивне оновлення портфеля нематеріальних активів після спаду у 2023 році.

Коефіцієнт вибуття НМА показує частку вибулих нематеріальних активів і за даними таблиці 2.3 також має тенденцію до зростання з 2% у 2022 році до 3% у 2024 році, що може свідчити про оптимізацію структури НМА.

Коефіцієнт амортизації НМА відображає рівень їх амортизації і за проведеними розрахунками протягом аналізованого періоду зростає, досягнувши 21,7% у 2024 році, що вказує на збільшення амортизації нематеріальних активів.

Коефіцієнт придатності НМА вказує яка їх частина (у %) є придатною до використання. Даний коефіцієнт знижується протягом аналізованого періоду з 83% у 2022 році до 78,1% у 2024 році, що може свідчити про необхідність інвестицій в оновлення НМА підприємства для підтримки їх ефективності.

Отже, ТОВ «Адоніс» демонструє стабільне зростання первісної та залишкової вартості нематеріальних активів протягом 2022-2024 років, що свідчить про постійні інвестиції у розвиток інтелектуального капіталу. У 2024 році спостерігається значне оновлення портфеля НМА, про що свідчить зростання коефіцієнта оновлення до 27,7%, тоді як коефіцієнт вибуття також поступово збільшується.

Удосконалена методика економічного аналізу нематеріальних активів полягає в інтерпретації даних про нематеріальні ресурси підприємства з метою формування об'єктивної думки про процес трансформації вартості його нематеріального капіталу, що відбувається через бізнес-процеси підприємства, в яких він використовується і забезпечує створення вартості протягом тривалого часу. Реалізація визначеної цілі передбачає як аналіз існуючого процесу створення вартості підприємства шляхом використання наявних у нього нематеріальних активів із врахуванням впливу внутрішніх та зовнішніх факторів генерування та руйнування їх вартості, так і проведення економічного аналізу процесу формування майбутньої економічної вартості на основі встановлення можливих шляхів підвищення ефективності використання наявних нематеріальних активів в існуючих та нових бізнес-процесах з врахуванням зміни факторів фундаментальної вартості [1, с. 58].

Список використаних джерел

1. Гороховець Ю. А. Розвиток економічного аналізу нематеріальних активів як засобу інформаційного забезпечення вартісно-орієнтованого управління. *Економіка. Фінанси. Право*. 2017. № 12(5). С. 58-61.

УДК 378.4.014.24:351.862.2

ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЯ ОСВІТНІХ УСТАНОВ ЯК ІНСТРУМЕНТ СТІЙКОСТІ У КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ

Тараненко Г. Г.

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри суспільно-гуманітарних наук
Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного,
м. Запоріжжя, Україна.
ORCID: 0000-0002-4334-3981

Ганчук К. О.

асистент кафедри цивільної безпеки,
Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного,
м. Запоріжжя, Україна.
ORCID: 0009-0005-9964-7764

Глобальні виклики XXI століття, зокрема геополітичні конфлікти, порушення ланцюгів постачання, цифрова трансформація та зростання нерівності, істотно змінюють логіку функціонування освітніх і економічних систем. Українські заклади вищої освіти опинилися в унікальному ситуаційному полі, де поєдналися наслідки війни, вимушеної релокації, кадрових та інфраструктурних втрат, а також потреба інтегруватися в Європейський простір вищої освіти та глобальні мережі знань. У таких умовах інтернаціоналізація вищої освіти перестає бути факультативним напрямом розвитку й трансформується у системний механізм